

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki (przewodniczący)
SSN Romuald Dalewski (sprawozdawca)
SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania D. G.
przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
o ustalenie stopnia niepełnosprawności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 lipca 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt XXI Ua 3/22,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

28 stycznia 2020 r. D. G., wniosła odwołanie od orzeczenia o stopniu niepełnosprawności z 29 listopada 2019 r. wydanego przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Warszawie, zmieniającego orzeczenie

Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Warszawie z 23 sierpnia 2019 r.

W odpowiedzi na odwołanie Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Warszawie wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z 7 października 2021 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że zaliczył D. G. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności na stałe, z symbolami niepełnosprawności 05-R i 10-N, z tym ustaleniem, że jest całkowicie niezdolna do wykonywania jakiejkolwiek pracy i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że orzeczeniem z 23 sierpnia 2019 r. Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Warszawie postanowił zaliczyć D. G. do lekkiego stopnia niepełnosprawności od 17 roku życia na stałe.

Następnie na skutek odwołania D. G. Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Warszawie orzeczeniem z 29 listopada 2019 r. uchylił zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej ustaleń zawartych w punktach I, III, V 1) i 9), orzekając o zaliczeniu odwołującej do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Jednocześnie w pkt III orzeczenie zostało wydane do 30.11.2022 roku, ustalony stopień niepełnosprawności został datowany od 05.05.2016 roku, zaś w odniesieniu do wskazań szczegółowych, w kwestii odpowiedniego zatrudnienia (pkt 1) wskazano stanowisko przystosowane, ustalając jednocześnie, że odwołująca spełnia przesłanki określone w art. 8 ust. 3a pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (pkt 9).

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że D. G. od 5 maja 2016 r., jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym, zaś stan niepełnosprawności powstał przed 16 rokiem życia. Przyczyną niepełnosprawności jest zespół Ehlersa-Danlosa - choroba genetyczna związana z zaburzeniami budowy tkanki łącznej, skutkująca m.in. wiotkością, bólami stawów, wysiękami do stawów, ich puchnięciem, dyskopatią, nadto występowaniem przepuklin kręgosłupa, przewlekłym zmęczeniem, zaburzeniami koncentracji i pamięci stałej, zaburzeniami żołądkowo-jelitowymi, bólami brzucha, zaparciami, dysautonomią (zaburzeniami termoregulacji, ciśnienia krwi i czynności serca). Choroba jest nieuleczalna, nie rokuje poprawy stanu zdrowia, możliwe jest jedynie leczenie objawowe, konieczna jest również rehabilitacja. D. G.

wymaga stałej opieki w poradni ortopedycznej i poradni leczenia bólu, nadto winna korzystać ze sprzętu rehabilitacyjnego w postaci ortezy, w przypadku pogorszenia stanu zdrowia, kuli, gorsetu lub kołnierza ortopedycznego. Występująca u odwołującej przyczyna niepełnosprawności winna być odzwierciedlona symbolami 05-R oraz 10-N. Stan kliniczny D. G. skutkuje znacznymi ograniczeniami w codziennym funkcjonowaniu. Odwołująca jest osobą samodzielną w zakresie samoobsługi, nie jest całkowicie zależna od innej osoby w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka. Odwołująca nie jest osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji polegającej na niezdolności do zaspokajania podstawowych codziennych potrzeb życiowych tak jak: samoobsługa, ubieranie się, przyjmowanie posiłków, wykonywanie prostych czynności domowych, samodzielne poruszanie się, komunikowanie z otoczeniem. D. G. osiągała bardzo dobre wyniki edukacyjne, jednak stan zdrowia uniemożliwił jej kontynuowanie edukacji na poziomie studiów wyższych. Odwołująca wymaga okresowej lub częściowej pomocy i opieki innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Odwołująca nie jest w stanie prowadzić gospodarstwa domowego, wymaga pomocy (sprzątnięcie, zakupy). D. G. jest całkowicie niezdolna do jakiegokolwiek pracy, nadto winna korzystać z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji. Odwołująca spełnia również przesłanki określone w art. 8 ust. 3a pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym.

Sąd Rejonowy postanowieniem z 2 marca 2020 r. dopuścił dowód z opinii biegłych sądowego genetyka celem ustalenia czy odwołująca jest osobą niepełnosprawną w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, a jeżeli tak to do jakiego stopnia niepełnosprawności zalicza się: znacznego, umiarkowanego czy lekkiego, czy naruszenie sprawności organizmu jest trwałe czy okresowe, na jaki czas i kiedy powstało oraz jaka jest przyczyna niepełnosprawności wyrażona symbolem.

Sąd Rejonowy wskazał, że biegła sądowa A. K. sporządziła opinie zgodnie z treścią postanowienia. W zakresie, w jakim konieczne było jej uszczegółowienie i sprecyzowanie. Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniających, w których biegła zajęła stanowisko wobec twierdzeń stron postępowania. Całokształt wniosków sformułowanych w opinii głównej oraz opiniach uzupełniających w ocenie Sądu

Rejonowego dał podstawę do czynienia przez Sąd ustaleń faktycznych w sprawie, co do stanu zdrowia D. G..

Sąd Rejonowy podniósł, że pomiędzy wnioskami zwartymi w opinii z 21 września 2020 r., a opinią uzupełniającą z 31 stycznia 2021 r., zachodzi rozbieżność w kluczowej kwestii zaliczenia odwołującej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Następnie Sąd Rejonowy zauważył, że wątpliwości co do stanowiska biegłej wyjaśnia jednak treść opinii uzupełniającej z 5 czerwca 2021 r., w treści której biegła przedstawia w sposób jasny swoje wątpliwości w zakresie kwalifikacji stanu odwołującej, odnoszące się w istocie nie do kwestii klinicznych, a raczej właściwej wykładni przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Jednocześnie jednak, biegła w sposób jasny i logiczny przedstawiła kryteria, które brała pod uwagę dokonując ostatecznej oceny sytuacji odwołującej jako kwalifikującej ją do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, co umożliwiło Sądowi ocenę tego środka dowodowego w perspektywie art. 233 k.p.c.

Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ostatecznie nie kwestionował sporządzonych na potrzeby niniejszej sprawy opinii biegłej sądowej oraz wskazał, że zgromadzony materiał dowodowy nie dał podstaw do ustalenia stopnia niepełnosprawności wyższego niż umiarkowany. W ocenie WZON znaczny stopień niepełnosprawności zakłada całkowitą zależność osoby od otoczenia, uzasadniającą konieczność sprawowania opieki, która w przedmiotowej sprawie nie występuje.

Sąd Rejonowy wskazując, na przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności podniósł, że o istnieniu znacznego stopnia niepełnosprawności przesądzają łącznie trzy przesłanki: pierwsza - naruszona sprawność organizmu, druga - niezdolność do pracy albo zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i trzecia - konieczność opieki (stałej lub długotrwałej) i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Sąd Rejonowy uznał, że brak jest podstaw do zmiany orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w zakresie ustalonego stopnia niepełnosprawności. Z opinii biegłej genetyk klinicznej wynikało, że zdiagnozowane u odwołującej schorzenia skutkowały zakwalifikowaniem jej do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Biegła wskazała, że odwołująca wymaga opieki i jest w bardzo dużym stopniu zależna od otoczenia, ale nie całkowicie. Wobec niespełnienia kryterium całkowitej zależności od otoczenia, biegła zakwalifikowała odwołującą do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, mimo wątpliwości co do sprawiedliwości takiego przyjęcia, wobec spełnienia pozostałych dwóch kryteriów.

W ocenie Sądu Rejonowego w sprawie nie zostało wykazane, że odwołująca wymaga stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Do ustalenia znacznego stopnia niepełnosprawności nie wystarczy ustalenie jedynie jednego z kryteriów wskazanych w § 29 pkt 1 ust. 2 rozporządzenia. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby niezdolne do pracy i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W przypadku ustalenia, że dana osoba nie jest niezdolna do samodzielnej egzystencji, nie jest możliwe orzeczenie znacznego stopnia niepełnosprawności. Pojęcie to ma zatem szeroki zakres przedmiotowy. Trzeba przy tym odróżnić opiekę oznaczającą pielęgnację czyli zapewnienie ubezpieczonemu możliwości poruszania się, odżywiania, zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej itp., od pomocy w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, uiszczanie opłat, składanie wizyt u lekarza. Wszystkie powyższe czynniki łącznie wyczerpują treść terminu „niezdolność do samodzielnej egzystencji”.

W ocenie Sądu pierwszej instancji sam fakt, że odwołująca doznaje pewnych utrudnień w realizacji potrzeb życia codziennego czy też, że potrzebuje pomocy innych osób, nie może przesądzać o uznaniu jej za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji. Pomoc innej osoby, np. podczas robienia zakupów czy sprzątania, nie oznacza jeszcze stanu niezdolności do samodzielnej egzystencji, skoro odwołująca

zachowała niezbędną samodzielność przy realizacji wielu innych, zwykłych czynności.

Jednocześnie, przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało zdaniem Sądu Rejonowego, iż zaskarżone orzeczenie w sposób wadliwy określało pozostałe kwestie wskazane w odwołaniu. Zgodnie z art. 6b ust. 3 cytowanej ustawy oraz § 13 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r., poz. 2027 z późn. zm.) w orzeczeniu o niepełnosprawności poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności powinny być zawarte symbol przyczyny niepełnosprawności, data lub okres powstania niepełnosprawności, okres na jaki orzeczono niepełnosprawność oraz określone wskazania. Z uznanej za wiarygodną opinii biegłej jednoznacznie w ocenie Sądu Rejonowego wynikało, że obraz kliniczny choroby odwołującej ma charakter złożony, skutkujący trudnościami w funkcjonowaniu nie tylko w zakresie narządów ruchu, ale także następstwa neurologiczne wynikające z choroby tkanki łącznej. Na tej podstawie Sąd Rejonowy za zasadne uznał zmianę zaskarżonego orzeczenia, poprzez uzupełnienie oznaczenia symbolu niepełnosprawności o symbol 10-N.

Sąd pierwszej instancji wskazał także, że przeprowadzone postępowanie dowodowe dostarczyło również podstaw do stwierdzenia, że schorzenie D. G. ma charakter trwały i postępujący, nie rokujący poprawy. Skala ograniczeń i trudności związanych z codziennym funkcjonowaniem, tj. znaczna męczliwość, wiotkość, bóle i obrzęki stawów, dyskopatia, przepukliny kręgosłupa, w połączeniu z zaburzeniami pamięci stałej i koncentracji, dysautonomią, na które wskazała w swojej opinii biegła, determinuje uznanie z całą pewnością, że odwołująca jest osobą całkowicie niezdolną do jakiegokolwiek pracy. Jednocześnie, postępujący i nieodwracalny charakter upośledzenia funkcji organizmu przemawia za uznaniem, że orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności winno być wydane na stałe.

Na skutek apelacji odwołującej się Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 26 kwietnia 2022 r., oddalił jej apelację.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjął je za własne. Nadto zaaprobował również ocenę prawną przedstawioną w

uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. W okolicznościach sprawy nie występują jakiegokolwiek przesłanki mogące wyrok ten wzruszyć, a w szczególności te, które Sąd odwoławczy bierze pod uwagę z urzędu.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że Sąd Rejonowy szczegółowo przeanalizował opinie biegłej sądowej sporządzone w niniejszej sprawie, w tym opinie uzupełniające. W opiniach uzupełniających biegła zajęła stanowisko wobec twierdzeń stron postępowania. Sąd Rejonowy trafnie ocenił te opinie jako miarodajne. Sąd pierwszej instancji dokonując oceny opinii pod kątem rzeczowości, nie przekroczył granicy swobodnej oceny dowodów, wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazał, z jakich powodów uznał za wiarygodną opinię biegłej sądowej. Sąd Rejonowy dostrzegł też, że pomiędzy wnioskami zawartymi w opinii z 21 września 2020 roku a opinią uzupełniającą z 31 stycznia 2021 roku zachodzi rozbieżność w kluczowej kwestii zaliczenia odwołującej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Jednakże wątpliwości co do stanowiska biegłej wyjaśnia treść kolejnej opinii uzupełniającej z 5 czerwca 2021 r., w treści której biegła przedstawia w sposób jasny swoje wątpliwości w zakresie kwalifikacji stanu odwołującej, odnoszące się w istocie nie do kwestii klinicznych, a raczej właściwej wykładni przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, która to wykładnia pozostawała w gestii sądu. Biegła w sposób jasny i logiczny przedstawiła kryteria, które brała pod uwagę dokonując ostatecznej oceny sytuacji odwołującej jako kwalifikującej ją do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, co umożliwiło Sądowi ocenę tego środka dowodowego w perspektywie art. 233 k.p.c.

W przedmiotowej sprawie kluczowe były wnioski biegłej sądowej, która w opinii uzupełniającej z 5 czerwca 2021 r., wskazała wprost, że odwołująca się wymaga opieki i jest w bardzo dużym stopniu zależna od otoczenia, ale nie całkowicie. Sąd Rejonowy prawidłowo uznał dzieląc powyższe wnioski biegłej sądowej, że zdiagnozowane u odwołującej się schorzenia skutkowały zakwalifikowaniem jej do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, co wynikało także z prawidłowej wykładni przepisów § 29 ust. 1 i § 30 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o

niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Zarzut naruszenia § 29 ust. 11 ww. rozporządzenia jest nieuzasadniony.

Sąd odwoławczy w pełni podzielił ocenę Sądu Rejonowego, że z treści wyżej wskazanych przepisów wynika, że o istnieniu znacznego stopnia niepełnosprawności przesądzą łącznie trzy przesłanki: pierwsza – naruszona sprawność organizmu, druga – niezdolność do pracy albo zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i trzecia – konieczność opieki (Stąlej lub długotrwałej) i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Wobec zaś niespełnienia kryterium całkowitej zależności od otoczenia, co wynikało z opinii biegłej sądowej a zwłaszcza ostatecznie sformułowanych wniosków w opinii uzupełniającej z 5 czerwca 2021 r., należało zakwalifikować odwołującą się do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, pomimo spełnienia pozostałych dwóch pozostałych kryteriów.

Sąd Okręgowy stanął także na stanowisku, że dla ustalenia znacznego stopnia niepełnosprawności nie wystarczy ustalenie jedynie jednego z kryteriów wskazanych w § 29 pkt 1 ust. 2 rozporządzenia. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby niezdolne do pracy i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W przypadku ustalenia, że dana osoba nie jest niezdolna do samodzielnej egzystencji, nie jest możliwe orzeczenie znacznego stopnia niepełnosprawności. Pojęcie to ma zatem szeroki zakres przedmiotowy. Trzeba przy tym odróżnić opiekę oznaczającą pielęgnację czyli zapewnienie ubezpieczonemu możliwości poruszania się, odżywiania, zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej itp., od pomocy w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, uiszczanie opłat, składanie wizyt u lekarza. Wszystkie powyższe czynniki łącznie wyczerpują treść terminu „niezdolność do samodzielnej egzystencji”.

Sąd Rejonowy trafnie także ocenił, że sam fakt, że odwołująca doznaje pewnych utrudnień w realizacji potrzeb życia codziennego czy też, że potrzebuje pomocy innych osób, nie może przesądzać o uznaniu jej za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji. Pomoc innej osoby, np. podczas robienia zakupów czy

sprzątania, nie oznacza jeszcze stanu niezdolności do samodzielnej egzystencji, skoro odwołująca zachowała niezbędną samodzielność przy realizacji wielu innych, zwykłych czynności.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniosła odwołująca się. Zaskarżając wyrok w całości skarżąca wniosła o jego uchylenie w zakresie oddalenia przez Sąd pierwszej instancji odwołania skarżącej odnośnie do niezaliczenia skarżącej do znacznego stopnia niepełnosprawności i orzeczenie co do istoty sprawy. Skarżąca wniosła również o zasądzenie od organu na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i rozstrzygnięcie przez Sąd o kosztach postępowania obu instancji. Ewentualnie skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy- Żoliborza w Warszawie w zakresie oddalenia przez Sąd pierwszej instancji odwołania skarżącej odnośnie do niezaliczenia skarżącej do znacznego stopnia niepełnosprawności i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach za obie instancje oraz kosztach postępowania kasacyjnego.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r., poz. 2027 ze zm.) przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wskazana w tym przepisie konieczność sprawowania opieki, oznaczająca całkowitą zależność osoby od otoczenia, polega na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia oraz w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem w sytuacji gdy z przepisu tego wynika, że konieczność sprawowania opieki, oznacza całkowitą zależność osoby od otoczenia, polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem co z kolei oznacza, że warunkiem stwierdzenia zależności osoby orzekanej od otoczenia jest spełnienie przynajmniej jednego z zawartych w tym przepisie warunków wskazanych przed bądź po funktorze alternatywy a nie łącznego spełnienia warunków umieszczonych z obu stron tego

funktora, w konsekwencji czego nastąpiło przyjęcie przez Sąd, że stan zdrowia skarżącej nie spełnia przesłanek wskazanych w tym przepisie a w konsekwencji czego skarżąca nie została zaliczona do znacznego stopnia niepełnosprawności, pomimo, że stan zdrowia skarżącej całkowicie wypełnia przesłanki wskazane w tym przepisie co skutować winno zaliczeniem skarżącej do znacznego stopnia niepełnosprawności. Przyjęcie przez Sąd odwoławczy takiego stanowiska powoduje, iż prawdziwym jest twierdzenie, że w ocenie Sadu odwoławczego w treści w/w przepisu nie występuje funktor alternatywy „LUB” (ze wszystkimi logicznymi konsekwencjami jego zastosowania), co w ocenie skarżącej - stanowi rażące naruszenia przepisów prawa materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie podlegała uwzględnieniu.

Rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy sprowadzało się do ustalenia, czy stan zdrowia odwołującej się kwalifikuje ją do wyższego stopnia niepełnosprawności, niż został przyjęty w sprawie. Sądy *meriti* ustaliły, że rozpoznane u skarżącej schorzenia kwalifikują ją do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

Wstępnie przypomnieć należy zatem, że kryteria zaliczania do poszczególnych stopni niepełnosprawności określa ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W myśl art. 3 ust. 1 pkt 1-3 wskazanej ustawy, ustala się trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą: znaczny, umiarkowany i lekki. Na podstawie art. 4 ust. 3 powołanej ustawy do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne. Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w

warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (art. 4 ust. 2). Zaś zgodnie z art. 4 ust. 1 ww. ustawy, do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację (art. 4 ust. 4).

Natomiast, co najistotniejsze w niniejszej sprawie, przesłanki jakie bierze się pod uwagę w zakresie kwalifikowania do lekkiego, umiarkowanego i znacznego stopnia niepełnosprawności określają § 29-31 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r., poz. 2027 ze zm.). Stosownie do § 29 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia standardy w zakresie kwalifikowania do znacznego stopnia niepełnosprawności zawierają kryteria określające skutki naruszenia sprawności organizmu powodujące:

1) niezdolność do pracy - co oznacza całkowitą niezdolność do wykonywania pracy zarobkowej z powodu fizycznego, psychicznego lub umysłowego naruszenia sprawności organizmu;

2) konieczność sprawowania opieki - co oznacza całkowitą zależność osoby od otoczenia, polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem;

3) konieczność udzielania pomocy, w tym również w pełnieniu ról społecznych - co oznacza zależność osoby od otoczenia, polegającą na udzieleniu wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałania w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka, zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych.

2. Przez długotrwałą opiekę i pomoc w pełnieniu ról społecznych rozumie się konieczność jej sprawowania przez okres powyżej 12 miesięcy w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3.

Z kolei zgodnie z § 30 standardy w zakresie kwalifikowania do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zawierają kryteria określające naruszenie sprawności organizmu powodujące:

1) czasową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza konieczność udzielenia pomocy, o której mowa w § 29 ust. 1 pkt 3, w okresach wynikających ze stanu zdrowia;

2) częściową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o których mowa w § 29 ust. 1 pkt 3.

Wracając zatem do standardów w zakresie kwalifikowania do znacznego stopnia niepełnosprawności zawartych w § 29 cytowanego wyżej rozporządzenia należy zauważyć, że po pierwsze ustawodawca wskazuje w cytowanym wyżej przepisie, że osoba niepełnosprawna w stopniu znacznym wymaga zarówno opieki, jak i pomocy, nie zastosowano tu bowiem alternatywy łącznej „lub”. Oprócz tego opieka i pomoc mają być sprawowane w sposób stały lub długotrwały. Następnie zwrócić należy uwagę, że ustawodawca wprowadzając w pkt. 2 konieczność sprawowania opieki, wyjaśnił, że oznacza to całkowitą zależność osoby od otoczenia. Dalej ustawodawca wskazuje na czym całkowita zależność może polegać – tj. pielęgnacja w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwianiu kontaktów ze środowiskiem. Zatem aby mówić na czym polega całkowita zależność osoby od otoczenia wpierw musi zostać ona stwierdzona. Inaczej mówiąc, aby wystąpiła przesłanka z pkt. 2 tj. konieczność sprawowania opieki – musi wpierw wystąpić całkowita zależność osoby od otoczenia, aby dalej wskazać na czym owa zależność polega.

Z analizy sporządzonej w sprawie opinii biegłej specjalistki genetyki klinicznej oraz dwóch uzupełniających opinii wynika, że odwołująca się nie jest całkowicie zależna od otoczenia. Biegła wskazała, że odwołująca wymaga opieki i jest w dużym stopniu zależna od otoczenia, ale nie całkowicie. Zatem nie spełnia kryteriów do zaliczenia jej do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Racje ma skarżący, że do stwierdzenia konieczności sprawowania opieki oznaczającej całkowitą zależność osoby od otoczenia wystarczające jest spełnienie warunku umieszczonego przed funktorem „lub” bądź za funktorem „lub”. Czyli wystarczające jest stwierdzenie, że całkowita zależność osoby od otoczenia polega tylko na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub całkowita zależność osoby od otoczenia polega na wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem. Nie zmienia to jednak sytuacji odwołującej się, gdyż powołana w sprawie biegła stwierdziła, że nie wystąpiła całkowita zależność odwołującej się od otoczenia tylko częściowa.

Reasumując, niewątpliwie w związku z naruszeniem sprawności organizmu odwołująca się ma ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu, jednak ich stopień nasilenia nie powoduje jak ustalono, całkowitej zależności od otoczenia, co wyklucza ustalenie znacznego stopnia niepełnosprawności.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swojego wyroku.

[SOP]

[ał]